

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แม่ชี : วิถีผู้หญิงได้ร่วมเงาพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ บทบาททางสังคมและความคาดหวังในอนาคตของแม่ชีเพื่อวิเคราะห์ความทุกข์ยากของวิถีชีวิตแม่ชีและเสนอแนวทางพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับแม่ชี โดยดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกแม่ชี 9 รายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลอดจนสนทนากลุ่มสมาชิกในชุมชนเพื่อความชัดเจนของข้อมูลยิ่งขึ้น

ผลปรากฏว่า กรณีศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนกลางและตอนปลาย อายุ 48-84 ปี มีเพียง 1 ราย อายุ 24 ปี บวชได้ 1 พรรษา ขณะที่รายอื่น ๆ บวชมาแล้ว 8 - 22 พรรษา จำนวนพรรษาเฉลี่ย 14 พรรษาและอายุเฉลี่ยขณะบวชประมาณ 43 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีสถานภาพโสด 5 ราย สมรส 4 ราย แต่ไม่มีบุตร 2 ราย เกินครึ่งมีภูมิลำเนาเดิมเป็นชาวอยุธยา นอกนั้นอยู่จังหวัดใกล้เคียงหรือมีญาติพี่น้องอยู่ในจังหวัด พื้นเพเดิมของบิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง 4 ราย เช่าที่ดิน 2 ราย ส่วนอีก 3 รายรับจ้าง ขนาดของครอบครัวเดิมมีสมาชิกเฉลี่ย 7 คน เมื่อกรณีศึกษาเติบโตขึ้นมิได้ประกอบอาชีพการเกษตร แต่หันไปประกอบอาชีพรับจ้างเนื่องจากที่ดินถูกแบ่งปันให้ตามจำนวนบุตร และบางรายขายที่ดินเพื่อเลี้ยงชีพและรักษาพยาบาลสมาชิกในครอบครัว

การสละวิถีชีวิตทางโลกของแม่ชีแสดงให้เห็นถึงการที่ผู้หญิงกลุ่มหนึ่งที่ใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาชีวิต ซึ่งมีทั้งปัญหาสุขภาพ ปัญหาความร่ำรวยจนในครอบครัว รวมทั้งผู้หญิงที่ปราศจากภาระผูกพันทางครอบครัว เมื่อได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมยิ่งเกิดศรัทธาปรารถนาที่จะครองตนในฐานะแม่ชี จวบจนวาระสุดท้ายของชีวิต ทว่าการครองตนเป็นแม่ชีมีความยากลำบากสำหรับผู้ที่ไม่มีทุนทรัพย์ส่วนตัวหรือขาดผู้อุปถัมภ์เพราะการดำรงชีพของแม่ชีบางส่วนต้องอาศัยความศรัทธาของสมาชิกในชุมชนในการเอื้อเพื่อปัจจัยยังชีพ เช่น อาหาร และยารักษาโรค ซึ่งการที่แม่ชีมีสถานภาพทางสังคมที่ไม่ชัดเจนระหว่างนักบวชหญิงหรืออุบาสิกา ตลอดจนไม่มีกฎหมายรับรองสถานภาพแม่ชี อีกทั้งวัตรปฏิบัติของแม่ชีบางรายบางกลุ่มมีความหย่อนหล่อน การที่แม่ชีส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและสุขภาพไม่แข็งแรงจึงไม่มีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม นอกจากการช่วยงานภายในวัด เช่น งานครัว งานทำความสะอาดซึ่งเป็นงานของผู้หญิงมากกว่างานเผยแผ่อบรมพระธรรมคำสั่งสอนซึ่งเป็นงานของพระภิกษุสงฆ์ ดังนั้นพุทธศาสนิกชนทั่วไปจึงไม่ค่อยศรัทธาในการอุปถัมภ์แม่ชีในฐานะนักบวช

ข้อเสนอในการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับแม่ชี ส่งเสริมให้แม่ชีรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านการดูแลสุขภาพ การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย และมีวัตรปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน และขยายผลสู่สังคมให้ตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของแม่ชีในฐานะของผู้หญิงซึ่งศึกษาและปฏิบัติธรรมอันเป็นประโยชน์ต่อตัวแม่ชี ศาสนาและสังคม มีองค์กรประสานงานที่ช่วยเหลือพัฒนาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมให้แก่แม่ชี ร่วมมือกันผลักดันระเบียบหรือกฎหมายที่รองรับสถาน

ภาพแม่ชี อีกทั้งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับแม่ชีสู่เด็กและเยาวชนสตรีที่สนใจสืบสานพุทธศาสนาในฐานะของแม่ชี ตลอดจนมีการระดมทรัพยากรเพื่อยังประโยชน์ในงานพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับแม่ชี

ABSTRACT

This research on nuns : women living in the shadow of Buddhism is aimed to study their ways of living, social roles and expectations for analysing their poor lives and suggesting guidelines on provision of their welfare. This research is qualitative and data were collected by in-depth interviews with 9 nuns in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province and with some communal people for more clearness of data

The research shows that most of those nuns are 48-84 years of middle and old age with 8 – 22 years or 14 years on average in priesthood, and they entered the priesthood at an average age of 43 while only one of them is 24 years old with 1 year in priesthood. Most of them have primary education. 5 of them are single and 4 of them are married. 2 of them have no children. Most of them have their domiciles in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province while the others lived in neighbouring provinces or have relatives in this province. All of their parents were agriculturalists. 4 of them had their own land, 2 of them rented the land and 3 others were hired. Their families had 7 members on average. All of those nuns were not agriculturalists when being grown up, but they later became employees because their land had been allotted to all of their brothers and sisters. Some of those nuns had sold their land for living and taking medical care of their family members.

Their abandonment of material lives shows some women's use of the religion to solve their life problems about health or broken marriage. Some women having no family obligations may also have religious faith after studying and practising dharma, and wish to be nuns until their death. However, those being unable to support themselves or to be supported have difficulty in being nuns because their lives partly depend on the communal people's faith to offer basic necessities of life, such as food and medicine. General Buddhists rarely support nuns as women priests because they have unclear social status of women priests or churchwomen, their social status is not legally accepted, some of them have inferior practice, and most of them are old and weak. They then cannot play any social roles but only doing the women's temple work, such as cooking and cleaning, while priests are responsible for dissemination of dharma.

Suggestions on development of welfare system for nuns : They should be encouraged to join together and set up a network of assistance with health and medical care as well as similar practice. Besides, the society should be aware of the roles and importance of nuns as women studying and practising dharma for bettering themselves, the religion and the society. Coordination organizations should be provided for improving both worldly and religious knowledge of nuns, for jointly urging regulations or laws accepting their social status, for publicizing information about nuns to girls and young women being interested to disseminate Buddhism as nuns and for mobilizing resources for the development of welfare system for nuns.